

објеката већу (значајнију) опрему
реконструкцију постојећих објеката

План капиталних инвестиција (ПКИ) је трогодишњи план који покрива капиталне инвестиције поређане према приоритетима, годинама, годишњим трошковима и предлозима за финансирање. Саставни део Плана чини и Профил заједнице који садржи основне статистичке показатеље о Ваљеву. Овај документ представљао је важан алат за приликом израде Плана капиталних инвестиција.

Ревизија плана капиталних инвестиција врши се сваке године за наредну годину.

План капиталних инвестиција града Ваљева 2018-2020 је средњорочни план израђен за период од три године који се доноси у циљу решавања приоритетних потреба и интереса града Ваљева. Садржи план финансирања и спровођења капиталних инвестиционих пројеката у периоду од 2018-2020. године са пројекцијом реализације (по годинама) и пројектованим годишњим расходима и изворима финансирања.

План Капиталних инвестиција помаже код/у:

- Повећавања кредитне способности и обезбеђивања финансијске стабилности тако што помаже да се контролишу пореске стопе, избегне непредвиђено задуживање и максимално повећање алтернативних опција финансирања.
- Повећавања шанси за прибављање средстава из других јавних и приватних извора.
- Идентификовања најефикаснијих и најекономичнијих средстава за финансирање капиталних пројеката.
- Координацији капиталног и текућег буџета.
- Обавештавању јавности о капиталним потребама и пројектима и стварању подршке јавности. Он омогућава локалној самоуправи да покаже своје ангажовање на неколико пројеката у дужем временском оквиру.
- Разматрању свих потреба и пажљивој анализи приоритета. Служи као главни инструмент за повезивање развоја инфраструктуре са урбанистичким плановима, стратегијских планова и другим плановима локалне самоуправе. Он помаже у утврђивању приоритета текућих и будућих капиталних

ОДЛУКУ

о усвајању Плана капиталних инвестиција града Ваљева 2018.-2020.године

Члан 1.

Усваја се План капиталних инвестиција града Ваљева 2018.-2020. године.

Члан 2.

Саставни део ове Одлуке чини План капиталних инвестиција града Ваљева 2018.-2020. године.

Члан 3.

Ова Одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику града Ваљева".

План капиталних инвестиција града Ваљева 2018.- 2020.године

1. Увод

План капиталних инвестиција припремљен је од стране Комисије за Капиталне инвестиције основане у складу са Решењем Градског већа града Ваљева бр.112-742/2017-02.

Капиталне инвестиције су инвестиције у:

- изградњу и проширње инфраструктуре и објеката, рехабилитацију и/или замену инфраструктуре и објеката, опремање јавних

потреба и прилагођавању потреба са способношћу плаћања.

- Давању више времена за пажљиво планирање и подстицање ефикаснијег рада администрације како би предуслов могао унапред да се испуни и да се избегну скупе грешке, пошто дати капитални пројекат захтева вишегодишње издатке и потребно је више од једне године да се пројектује и изгради.
- Координацији активности осталих јавних предузећа у планирању, утврђивању динамике, финансирању и изградњи пројеката чиме се смањују дуплирање, конфликт и трошкови.
- Обезбеђивању да се расположива средства користе на најефикаснији начин.
- Он даје време за идентификовање најбољих алтернатива за финансирање разматрајући више извора финансирања, као што су капитални приходи, дуг, резерве, дотација и партнерстава јавног и приватног сектора.

Употреба Плана капиталних инвестиција као свеобухватног инвестиционог плана ће омогућити развој нових и побољшање постојећих услуга грађанима и омогућити спровођење главних стратегија развоја обезбеђивањем локалних инвестиција. План капиталних инвестиција

представљаће основ за партиципацију у домаћим и страним изворима финансирања (предприступним фондовима ЕУ и другим донаторским средствима) путем пројеката и њиме се успоставља континуитет инвестиција.

2. Профил града Ваљева

Град Ваљево је важан саобраћајни, туристички и културни центар западног дела Србије. Ваљево је град у ком се стичу и користе знања и нове технологије, то је град предузетништва, чистих технологија и сигурног живљења. Своје програме развоја планира у складу са принципима људских и мањинских права, здравља и заштите животне средине.

Ваљево се налази у западној Србији и административни је и привредни центар Колубарског округа који обухвата и општине Мионица, Осечина, Уб, Лајковац и Љиг. Према попису из 2011. године, Ваљево има 90.312 становника, на површини од 905 km². Од укупног броја становника, 59.073 је градско, а 31.239 сеоско становништво. Ваљево представља природну географску целину и економски повезан простор који поседује изграђену комуникацију између 78 насељених места са Ваљевом као урбаним насељем.

ТАБЕЛА 1. ОСНОВНО ПОРЕЂЕЊЕ ГРАДА И ОКРУЖЕЊА (ПОВРШИНА И СТАНОВНИШТВО)

	Површина (km ²)	Удео у укупној површини (%)			Број становника *	Удео у укупном броју становника (%)			Густина насељености (бр. стан./ km ²)
		Града	Области	Србије		Града	Области	Србије	
Урбана зона	323	35,69	13,06	0,37	59.073	65,4	33,85	0,8	182,9
Рурална зона	582	64,31	23,52	0,66	31.239	34,6	17,9	0,4	53,7
Град	905	100	36,58	1,02	90.312	100	/	1,26	99,8
Колубарска Област	2.474	/	100	2,80	174.513	/	100	2,4	70,5
Србија	88.361	/	/	100	7.186.862	/	/	100	81,3

*Извор: РЗС, Попис становништва, 2011. година

2.1. Основне карактеристике

2.1.1. Географски положај (локација)

Ваљево се налази у западној Србији у горњем делу слива реке Колубаре (притоке Саве), на месту где се спајају планински и низијски делови Србије, на непуних 100 километара југозападно од Београда. Град Ваљево се граничи на северу са општинама Уб и Коцељева, на западу са Осечином и Љубовијом, на југу са Бајином Баштом и Косјерићем и на истоку са Мионицом и Лајковцем. Налази се на 44 степена и 16 минута северне географске ширине и 19 степени и 53 минута источне географске дужине. Простире се на 2.256 хектара, на просечној надморској висини од 185 метара. Формиран је на обалама реке Колубаре, у котлини окруженој венцем ваљевских планина. Ваљевски крај има умерено континенталну климу.

Ваљево спада међу већа и развијенија насеља у Србији. Повољан географски положај на важним магистралним путним правцима и близина потенцијалних туристичких емитивних тржишта, богатство културног наслеђа на релативно малом простору, (уклопљеност културног богатства) амбијентално уклопљивих у туристички атрактивна природна подручја (клисура реке Градца,

Јабланице, Ваљевске планине), већи број манастира, велики број знаменитих личности пониклих са овог подручја, догађаји везани за националну историју, омогућили су да се Ваљево издвоји као аутентична дестинација.

Од главног града Србије, Београда, удаљен је 100 km и налази се у непосредној близини једне од најважнијих републичких саобраћајница-Ибарске магистрале. Недалеко од Ваљева пролазиће и будући аутопут Београд- јужни Јадран. Кроз Ваљево пролазе и магистрални путеви ка Јадранском мору, Босни и Херцеговини, плодној Мачви и даље ка житници Војводини, спајајући Ваљево са другим значајним центрима Западне Србије: Шапцем (64 km), Ужицем (77 km) и Лозницом (72 km).

Кроз Ваљево пролази пруга Београд-Бар, која спаја главни град са Црном Гором, односно Јадранским морем. Најближи аеродром је у Београду, док у Дивцима, 12 km од града, постоји спортски аеродром.

2.1.2. Општи подаци

ТАБЕЛА 2. ОПШТИ ПОДАЦИ О НАСЕЉИМА И КАТАСТАРСКИМ ОПШТИНАМА, ГРАД ВАЉЕВО

	Град	Округ
Број насеља	78	218
Број градских насеља	2	7
Број осталих насеља	76	211
Број катастарских општина	74	207

* Извор: РЗС

Подручје града се састоји од 78 насеља. Осим специфичности самог града Ваљева, могу се уочити три главна типа урбанизације и структуре насеља. У долини Колубаре насеља су гушћа и пружају се дуж северних обала реке и доминантних саобраћајница које се ту налазе (пут и пруга). Насеља су збијена са тенденцијом даљег уситњавања поседа и интензивније изградње нових стамбених и економских објеката. У северној зони побрђа, насеља су махом лоцирана у увалама и мањим котлинама, али и на блажим превојима. Мање су збијена и уз окућницу се налазе пољопривредне површине мање или средње величине (Ваљевска Каменица, Бранковина итд.). На простору Ваљевске подгорине и обода планинског венца насеља су најчешће разбијена, домаћинства су раширена на већој површини, а стамбени и економски објекти се граде на блажим падинама, проширеним долинама водотокова и на, од ветра, заклоњенијим местима (Дивчибаре, Лесковице, Поћута). Највећи број насеља (59) се налази у висинском појасу од 200-500 м.н.в., мање у појасу преко 500 м.н.в. (14) и до 200 м.н.в. (5). Изнад 800 м.н.в. налазе се делови 6 катастарских општина (Дивчибаре, Мијачи, Ребељ, Суводање, Таор и Вујиновача). Просечна међусобна удаљеност сеоских насеља креће се између 3 и 4 km.

2.2. Природни ресурси

Према Просторном плану, основне категорије коришћења земљишта су:

- пољопривредно земљиште, воћњаци, виногради и пашњаци
- шуме, ливаде и вегетација

- изграђено земљиште, инфраструктура, зелене површине
- водни токови, језера, акумулације, мочваре

Плодно земљиште заузима 64% укупне територије града, док је под неплодним земљиштем 1% територије. Учешће шумског земљишта у граду је 30%, саобраћајна инфраструктура (путеви и пруга) заузима 1,2%, док грађевинско земљиште заузима 3,8% укупног земљишта.

2.2.1. Пољопривредно земљиште, воћњаци, виногради и пашњаци

Коришћено пољопривредно земљиште (39.958 ха) обухвата око 64% територије Града. Брежуљкасто-брдовити предели, који се простиру у висинском појасу 250-500 мнв, имају добре агроколошке погодности/потенцијале за производњу квалитетног воћа, меса и млека. Највредније агроколошке локације обухватају:

- Оранице равничарско-долинских терена и брежуљкастих атара насеља.
- Воћњаке на целој територији града Ваљева.

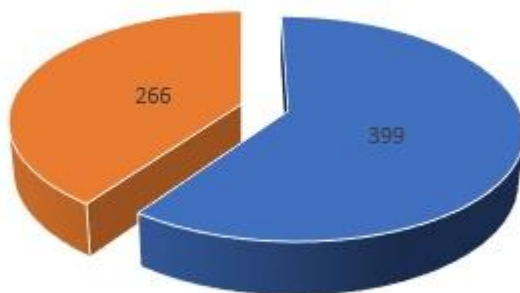
Захваљујући специфичним микрорељефним и хидролошким утицајима, брдско-планински предели су, такође, погодни за рентабилну производњу квалитетног воћа. Упоредо са коришћењем бујне вегетације и пространих природних травњака, ови простори погодни су за развој говедарства и овчарства. Природне предиспозиције ваљевског краја погодне су за примену биолошких/еколошких метода производње хране.

ТАБЕЛА 3. СТРУКТУРА ПОПИСАНИХ ЗЕМЉИШНИХ ПОВРШИНА

	Град (км ²)	Удео у укупној површини града (%)	Удео града у површини истог типа у округу (%)	Округ (км ²)	Удео округа у површини истог типа у Србији (%)	Србија (км ²)
Укупна површина	905	100	36,58	2.474	2,79	88.381
Коришћено пољопривредно земљиште	399,58	44,15	31,89	1.252,71	3,64	34. 374,23
Обрасла шумска површина	266,84	29,48	43,11	618,9701	3,15	19.623,35

* Извор: Попис пољопривреде 2012. године, Податак шумске површине - Општине и региони у Републици Србији, 2014. године

Структура пописаних земљишних површина

■ Коришћено пољопривредно земљиште ■ Обрасла шумска површина

2.2.2. Шуме, ливаде и вегетација

Шуме на територији Града Ваљева припадају Подрињско-колубарском шумском подручју. Укупна површина шума и шумских култура износи 27.240,33 ха. Степен шумovitости је 30%. Остварено је око 0.3 ха површине шуме по становнику. У укупној површини, државне шуме покривају 29% или 7.885.33 ха, а приватне 71% или 19.355 ха. Најзаступљенија је буква која се простире на површини од 5.480,10 ха, која у укупној запремини учествује са 70% и запреминском прирасту од 67%. Подручје града Ваљева подељено је на два ловишта: Јелина Бреза и Маглеш. Намењена су узгоју, заштити и коришћењу племените крупне и ситне дивљачи: срне, дивље свиње, зеца, фазана и пољске јаребице.

2.2.3. Водни токови, језера, акумулације, мочваре

Прво организовано водоснабдевање града Ваљева се везује за каптирање извора Илица 1938. године. Град Ваљево се снабдева водом за пиће са карстног врела Пакље, реке Градац и извора Илица. Потребне града и приградских насеља, која су у систему организованог водоснабдевања, су 300 л/с, квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће. Дистрибутивна мрежа је дужине око 200 km, са осам висинских зона.

На брду Пећина, недалеко од центра града, налазе се два постројења за прераду воде за пиће капацитета 630 л/с

(ново) и 240 л/с (старо). У овим постројењима се обезбеђује адекватна прерада сирове воде до коначног производа - квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће.

Врело Пакље се налази на десној обали реке Јабланице, у зони кречњака на северној падини Ваљевских планина и представља највећи потенцијал изворишта подземних вода на само осам километара узводно од Ваљева.

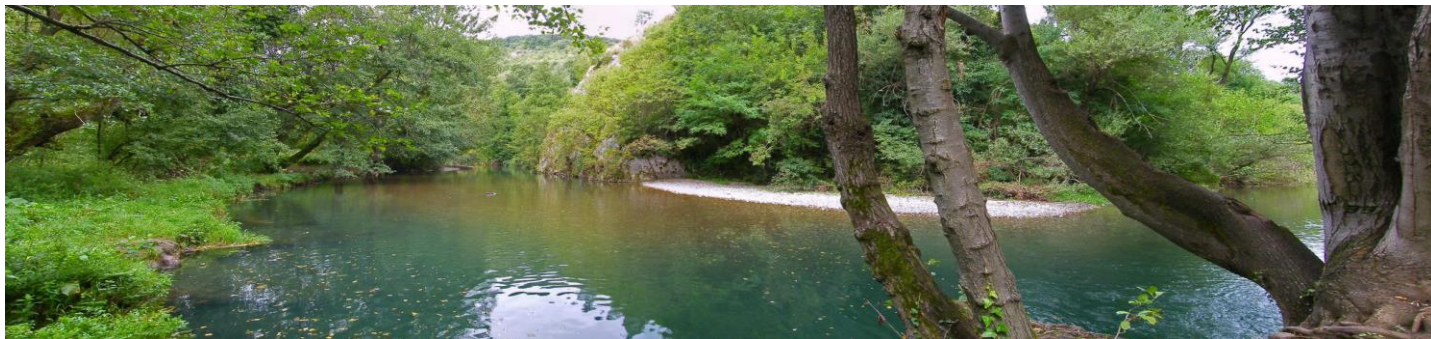
Каптирано је 1958. године и типично је карстно врело изузетног квалитета воде. Издашност врела се креће од 150 л/с до преко 1.000 л/с.

У условима мале издашности врела Пакље недостајућа количина сирове воде надокнађује се из реке Градац. Клисура реке Градац је надалеко чувена по својим притокама, изузетним одликама и по степену очуваности. У погледу квалитета воде, река Градац спада у оне које су очуване, о чему сведоче пастрмке и видре, карактеристични станари ове реке.

Екстерну контролу квалитета воде обавља Завод за јавно здравље Ваљево, у складу са Правилником о хигијенској исправности воде за пиће, сваки пети дан на девет тачака.

Ради обезбеђења што квалитетније прераде, а на тај начин и што квалитетнијег производа, у складу са новим Законом о водама, започета је израда ХАЦЦП плана.

У Ваљевоу је, шездесетих година прошлог века, изграђено прво постројење за прераду отпадних вода капацитета 20.000 ES. Године 1982. почела је изградња новог постројења капацитета 100.000 ES. Постројење је пуштено у рад 2001. године.

Највећи, и у водопривредном смислу најзначајнији, водени ток за град Ваљево је Колубара, са два изворишна крака (Јабланица и Обница) и притокама Градац, Рабас, Љубостиња, Бања и Кривошија.

2.2.4. Минералне сировине

Од минералних сировина на подручју Града Ваљева су најзаступљеније неметалне минералне сировине и то: кварцни песак, кречњаци, цементни лапорци, дијабаз, доломит, магнезит, битуминозни шкриљци и украсни камен. Ово представља претпоставку у некој од сфера хемијске прераде, производњу креча, минералне вуне и грађевинског камена, подлоге за брзе пруге и атрактивни украсни камен.

На јужном делу града су налазишта бакра и антимона, док се на источном налазе економске рудне резерве злата, сребра и бакра.

2.2.5. Енергетски извори и потенцијали

Постојећа ситуација у енергетици на подручју Ваљева одликују следећа ограничења: велика и нерационална потрошња енергије; старост и технолошка застарелост већине изграђених производних капацитета, смањена поузданост и ефикасност њиховог рада; недовољна заштита животне средине и непостојање реалних цена и паритета енергије. Посебно ограничење се јавља због нереализованог гасовода Београд-Лазаревац-Ваљево, који би омогућио прикључивање подручја на постојећи гасоводни систем Републике.

Према метеоролошким подацима просечна дневна сума дозрчане енергије глобалног сунчевог зрачења, на подручију града Ваљева, износи око 3,8 kWh/m²/дан, односно у просеку око 1.400 kWh/m² годишње, што представља добру основу за масовнију производњу соларне енергије на територији коју покрива град.

Биомаса представља значајан енергетски потенцијал који се користи највећим делом некомерцијално. Развој сектора биомасе није могућ без већих инвестиција и различитих финансијских, подстицајних и економских мера. У будућем периоду могли би се очекивати већи подстицаји за инвеститоре који буду улагали у овај вид добијања енергије.

Просторним планом Града Ваљева резервисан је простор за 13 локација будућих малих хидроелектрана на подручју града Ваљева, са процењеном снагом од 9.785 KW и могућом/потенцијалном производњом од 30.937 MW/h.

На основу „Мастер плана обновљивих извора енергије на територији града Ваљева”, постоје повољни природни

2.3. Људски ресурси

У односу на територију града у целини, градска урбана зона Ваљева са својим приградским насељима бележи знатно интензивнији пораст броја становника. Број становника се у периоду 1948 - 2002. године у самом граду Ваљево повећавао по просечној годишњој стопи од 21,8‰ (индекс 386,1), у приградским насељима по стопи од 6,4‰ (индекс 142,1), а на целој територији града по стопи од 5,8‰ (индекс 137,3). И у последњем пописном периоду, иако се становништво града бројчано смањило, градска зона и приградска насеља бележе пораст (просечна годишња стопа раста у граду 3,1‰ и 3,3‰ у приградским насељима). Наиме, у градском насељу и приградској зони 1948. године је живело око 32% становништва Града, 1971. године око 55%, а 2002. године 73%. По последњем попису из 2011. године, подручје које покрива град Ваљево има 90.312 становника са стопом natalитета од 8,1‰. Незапослено у Ваљево у 2017. години је 7.168 лица.

У Ваљево постоји 6 средњих школа, Виша пословна школа струковних студија и неколико приватних факултета који су извор висококвалификоване радне

услови за искоришћење овог ресурса. Предност малих ветрогенератора над другим врстама је у нижој набавној цени и прихватљивим улагањима за постављање, рад и одржавање.

Хидротермалана енергија представља топлотну енергију подземних вода топлијих од 10 степени. Досадашња геолошка истраживања показала су да се геотермални извори налазе у Петници, у алувијалној равни речице Бања, на локалитету у селу Пауне и на локалитету „Млаквa“ у насељу Грабовица. У Ваљево постоје позитивна искуства са применом ове енергије приликом реконструкције Ургентног центра и израде подног грејања, које је у функцији захваљујући геотермалној води, која се овде непосредно налази на дубини од 700 метара, са 34 степена C.

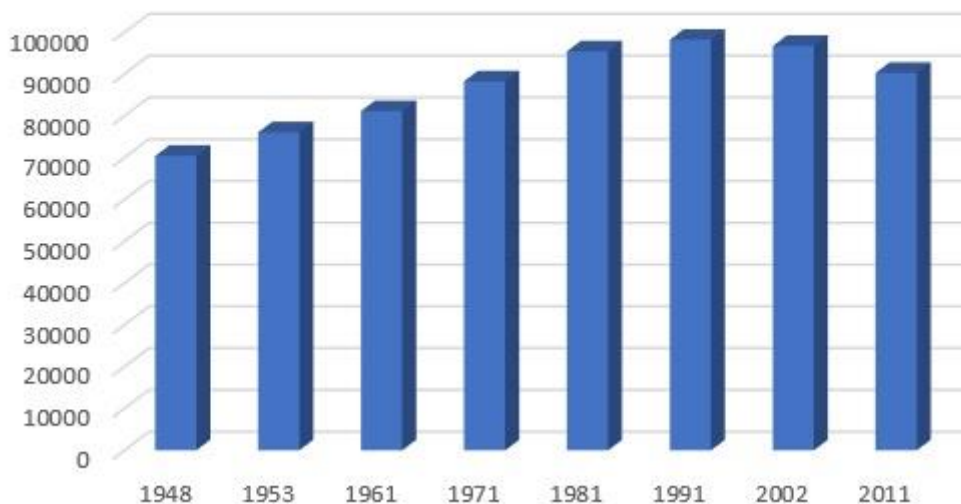
Град Ваљево би применом наведених обновљивих извора енергије годишње могао да произведе и преда у електроенергетску мрежу укупно годишње: **259,358 Gwh/год.**

снаге. Незапосленост према занимањима показује суфицитарност следећих струка и занимања: све струке и занимања трећег, четвртог и шестог степена који се едукују у средњим и високим школама у Ваљево. Најбројнији су инжењери пољопривреде, правници и економисти, инжењери машинства, инжењери рударства, геологије, шумарства, хортикултуре, саобраћаја, политиколози и историчари уметности. Дефицитарна занимања су: зидари, тесари, армирачи, грађевински лимари, гипсери, грађевински бравари, вариоци, тапетари, шивачи коже, точиоци пића, конобари, фармацеутски и санитарни техничари и офсет машинисти. У високој спреми то су: инжењери електротехнике, металурзи, грађевински инжењери, архитекте, фармацеути, стоматолози, професори енглеског језика математике и физике. О квалитету наших кадрова најбоље говори изјава директора „Горење“-а: „Радници задовољавају исте критеријуме као и радници у Велењу, резултати су готово исти, да не кажем да су овде за који проценат и бољи него у Словенији“.

ТАБЕЛА 4. УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД БРОЈА СТАНОВНИКА, ПОДАЦИ ИЗ ПОПИСА. РА/РО*100

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
Број становника у граду	70.459	76.104	81.173	88.267	95.449	98.226	96.761	90.312
Број становника у округу	192.572	201.411	202.630	202.990	205.094	200.560	192.204	174.513
Број становника у Србији	6.527.583	6.978.119	7.641.962	8.446.726	9.313.686	7.822.795	7.498.001	7.186.862
Промена броја становника у граду	/	5.645	5.069	7.094	7.182	2.777	-1.465	-6.449
Промена броја становника у округу	/	8.839	1.219	360	2.104	-4.534	-8.356	-17.691
Промена броја становника у Србији	/	450.536	663.843	804.764	866.960	-1.490.891	-324.794	-311.139
Стопа раста броја становника у граду	/	8,01	6,66	8,74	8,14	2,91	-1,49	-6,66
Стопе раста броја становника у округу	/	4,59	0,61	0,18	1,04	-2,21	-4,17	-9,20
Стопа раста броја становника у Србији	/	6,90	9,51	10,53	10,26	-16,01	-4,15	-4,15

Број становника у граду

2.3.1. Структура становништва према активности и полу

ТАБЕЛА 5. СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА ПРЕМА ЕКОНОМСКОЈ АКТИВНОСТИ И ПОЛУ

		Град	Удео у укупном становништву града (%)
Укупно становништво		90.312	100
Економски активно становништво	укупно	42.896	47,50
	мушко	23.738	26,28
	женско	19.158	21,21
	укупно	35.500	39,31
Економски активно становништво које обавља занимање	мушко	19.802	21,93
	женско	15.698	17,38
	укупно	7.396	8,19
	мушко	3.936	4,36
Незапослени	женско	3.460	3,83
	укупно	47.416	52,50
Економски неактивно становништво	мушко	20.410	22,60
	женско	27.006	29,90
	укупно	19.435	21,52
	мушко	8.309	9,20
Пензионери	женско	11.126	12,32
	укупно	7.048	7,80
Ученици/студенти (15 и више година)	мушко	3.353	3,71
	женско	3.695	4,09
	укупно	11.638	12,89
	мушко	6.019	6,66
Деца млађа од 15 година	женско	5.619	6,22
	укупно	151	0,17
Лица са приходима од имовине	мушко	110	0,12
	женско	41	0,05
	укупно	5.504	6,09
	мушко	496	0,55
Лица која обављају само кућне послове	женско	5.008	5,55
	укупно	3.640	4,03
Остало	мушко	2.123	2,35
	женско	1.517	1,68

* Извор: Попис становништва, 2011. Година

2.3.2. Структура активног становништва према врсти занимања и области делатности

ТАБЕЛА 6. СТРУКТУРА ЕКОНОМСКИ АКТИВНОГ СТАНОВНИШТВА КОЈЕ ОБАВЉА ЗАНИМАЊЕ ПРЕМА ЗАНИМАЊУ, ПОЛУ И СТАРОСТИ

		Укупно	15 - 24	25 – 34	35 – 44	45 – 54	55 – 64	65 и више
Укупно*	У	35.500	2.125	7.606	8.742	9.490	5.217	2.320
	М	19.802	1.301	4.037	4.515	5.145	3.470	1.334
	Ж	15.698	824	3.569	4.227	4.345	1.747	986

	У	9.605	535	944	1.521	2.147	2.192	2.266
Пољопривреда, шумарство, рибарство	М	5.779	376	566	853	1.271	1.414	1.299
	Ж	3.826	159	378	668	876	778	967
	У	163	2	29	53	50	29	/
Рударство	М	138	2	24	44	41	27	/
	Ж	25	/	5	9	9	2	/
	У	7.549	499	2.084	2.045	2.087	825	9
Прерађивачка индустрија	М	4.275	288	1.030	1.040	1.246	664	7
	Ж	3.274	211	1.054	1.005	841	161	2
	У	388	7	59	116	124	80	2
Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	М	295	6	52	81	91	63	2
	Ж	93	1	7	35	33	17	/
	У	481	14	81	125	173	87	1
Снабдевање водом, управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сл.	М	363	12	62	101	115	72	1
	Ж	118	2	19	24	58	15	/
	У	1.939	166	468	473	557	273	2
Грађевинарство	М	1.717	162	415	402	481	255	2
	Ж	222	4	53	71	76	18	-
	У	3.776	356	1.104	1.085	920	305	6
Трговина на велико и трговина на мало, поправка моторних возила и мотоцикала	М	1.746	155	512	429	439	208	3
	Ж	2.030	201	592	656	481	97	3
	У	1.420	66	284	448	448	171	3
Саобраћај и складиштење	М	1.194	57	247	359	369	159	3
	Ж	226	9	37	89	79	12	-
	У	803	106	196	209	218	73	1
Услуге смештаја и исхране	М	397	60	115	88	90	43	1
	Ж	406	46	81	121	128	30	-
	У	413	16	107	138	111	41	/
Информисање и комуникације	М	259	11	60	80	75	33	/
	Ж	154	5	47	58	36	8	/
	У	516	9	164	151	152	39	1
Финансијске делатности и делатности осигурања	М	182	4	59	60	39	19	1
	Ж	334	5	105	91	113	20	/
	У	36	/	2	16	14	4	/
Пословање некретнинама	М	22	/	-	11	8	3	/

	Ж	14	/	2	5	6	1	/
	У	750	26	194	180	224	118	8
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	М	381	13	92	84	109	76	7
	Ж	369	13	102	96	115	42	1
	У	440	19	111	119	134	57	/
Административне и помоћне услужне делатности	М	291	14	79	78	78	42	/
	Ж	149	5	32	41	56	15	/
	У	2.262	122	576	710	619	233	2
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	М	1291	76	367	449	277	121	1
	Ж	971	46	209	261	342	112	1
	У	1.865	40	471	532	492	328	2
Образовање	М	509	11	124	108	133	132	1
	Ж	1.356	29	347	424	359	196	1
	У	2.105	39	428	563	810	259	6
Здравствена и социјална заштита	М	499	9	109	128	167	82	4
	Ж	1.606	30	319	435	643	177	2
	У	315	31	103	73	76	32	/
Уметност, забава и рекреација	М	168	17	53	37	42	19	/
	Ж	147	14	50	36	34	13	/
	У	578	66	182	154	108	58	10
Остале услужне делатности	М	243	25	59	65	61	31	2
	Ж	335	41	123	89	47	27	8
Делатност домаћинства као послодавца, делатност домаћинства које производи робу и услуге за своје потребе	У	7	/	/	1	5	1	/
	М	1	/	/	-	-	1	/
	Ж	6	/	/	1	5	/	/
	У	4	/	1	2	1	/	/
Делатност екстериторијалних организација и тела	М	4	/	1	2	1	/	/
	Ж	/	/	/	/	/	/	/
	У	85	6	18	28	20	12	1
Непознато	М	48	3	11	16	12	6	/
	Ж	37	3	7	12	8	6	1

* Извор: Попис становништва, 2011. Година

2.3.3. Образовна структура становништва

Образовна структура становништва, по последњем попису из 2011. године, је боља у односу на претходни попис. Смањен је број неписмених особа, особа са непотпуним образовањем али и особа са само основним

образовањем. То је уједно и последица неповољне демографске старости, али је приметан и пораст становника које је у међувремену стекао средње и више образовање. Нарочито је приметан пораст високообразованих, којих је, према попису из 2002.

године било 4.491, а након пописа из 2011. године, тај број износи 6.860. Тај податак најбоље објашњава

повећан број високообразовних установа у граду Ваљеву између два пописа.

ТАБЕЛА 7. СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА СТАРОГ 15 И ВИШЕ ГОДИНА ПРЕМА ШКОЛСКОЈ СПРЕМИ И ПИСМЕНОСТИ

	Град (број)			Град (%)			Србија (број)			Србија (%)		
	укупно	мушкарци	укупно	укупно	мушкарци	жене	укупно	мушкарци	жене	укупно	мушкарци	жене
Укупно становништво (>15)	78.674	38.129	40.545	100	100	100	6.161.584	2.971.868	3.189.716	100	100	100
Без школске спреме	2.211	247	1.964	2,81	0,65	4,84	164.884	30.628	134.256	2,68	1,03	4,21
Непотпуно основно образовање	10.136	4.076	6.060	12,88	10,69	14,95	677.499	241.226	436.273	11,00	8,12	13,68
Основно образовање	16.922	8.326	8.596	21,60	21,84	21,20	1.279.116	593.463	685.653	20,76	19,97	21,50
Средње образовање	37.992	20.018	17.974	48,29	52,50	44,33	3.015.092	1.613.356	1.401.736	48,93	54,29	43,95
Више образовање	4.307	2.044	2.263	5,47	5,36	5,58	348.335	173.132	175.203	5,65	5,83	5,49
Високо образовање	6.860	3.307	3.553	8,72	8,67	8,76	652.234	308.824	343.410	10,59	10,39	10,77
Непознато	246	111	135	0,31	0,29	0,33	24.424	11.239	13.185	0,40	0,38	0,41
Неписмени укупно	1.530	178	1.352	1,85	0,47	3,33	127.463	22.831	104.632	1,96	0,77	3,28

* Извор: Попис становништва, 2011. Година

2.4. Ресурси животне средине

2.4.1. Квалитет ваздуха

Квалитет ваздуха зависи од нивоа заступљености загађивача (гасова или честица). Они могу да узрокују штетне ефекте на природне екосистеме када прелазе дозвољене граничне вредности. Квалитет ваздуха на подручју Града Ваљева није значајније угрожен, са изузетком градског подручја Ваљева у зимским месецима. Да би се смањило ниво емисије из постојећих

извора загађивања ваздуха, треба у индустрији применити чистије технологије и ситеме за пречишћавање ваздуха у циљу задовољавања граничних вредности емисије, извршити проширења и техничка унапређења система даљинског грејања, смањити коришћење угља као горива преласком на алтернативне, мање штетне енергенте или гас.

2.4.2. Квалитет земљишта

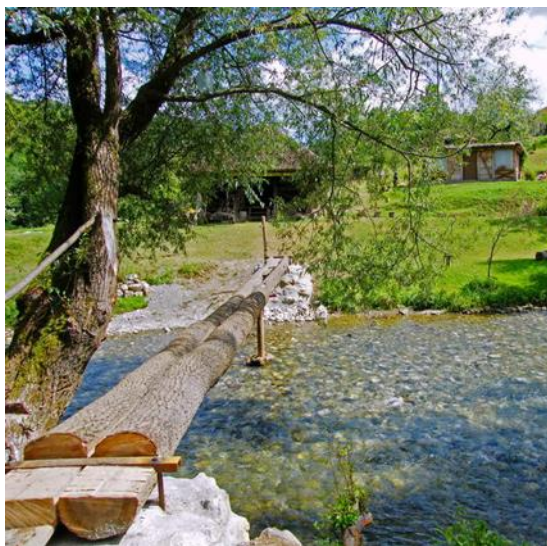

Највећи део површине града Ваљева чине земљишта И-ИВ бонитетне класе (70.2%). Преовлађује обрадиво земљиште. Земљиште I и II бонитетне класе заузима ниско котлинско подручје Колубаре и њених левих притока (Рабас и Буковица), малих нагиба, на којем су се формирала највећа насеља. Земљиште III бонитетне класе јавља се у мањим издвојеним површинама на подручју Рабаса, Буковице, Поћуте и Петнице. Земљиште ИВ класе простире се подручјем Подгорине, Лелићког и Бачевачког краса, северно и јужно од Колубаре, до око 600 мнв са нагибима до 10%. Земљишта V-VIII бонитетне класе обухватају око 30% укупних површина и простиру се на теренима са већим нагибима у планинском подручју града Ваљева, које је дисецирано бројним речним долинама клисурастог и кањонског карактера. На основу геолошког састава терена и стабилности терена утврђена су четири геотехничка рејона на подручју Града Ваљева.

2.4.3. Квалитет вода

За све водотокове на подручју града, али и на низводном току Колубаре, водопривредном основом Републике Србије прописане су високе класе квалитета. Реке у изворишним деловима слива су у I и II класи квалитета.

Површинске воде на подручју слива Колубаре су веома оскудне, са изразитом временском неравномерношћу. Подземне воде на сливу се због скромних капацитета могу користити само за потребе појединих мањих локалних сеоских водовода. Из карстних врела се експлоатише укупно око 270 l/s, док се од алувијалних вода користи око 85 l/s.

2.4.4. Управљање чврстим комуналним отпадом и рециклажа

Системом прикупљања комуналног отпада покривено је 95% становништва у Ваљеу, 100% у Дивчибарама, 64% у Дивцима, 27% у Ваљевској Каменици и 16% у Бранковини. У осталим насељима нема организованог прикупљања комуналног отпада, нити су дефинисане локације за њихово одлагање.

Организованим сакупљањем отпада покривена су и насеља: Белошевац, Попучке, Лукавац, Рађево село и Лелић. Остала насеља за сада нису обухваћена системом

2.4.4.1. Рециклажа

Рециклажа није системски успостављена у самом граду Ваљеу, али постоје званично регистрована предузећа која се баве рециклажом.

Тренутно, на територији града Ваљево заступљено је једино одлагање комуналног отпада на градској депонији на локацији у месној заједници Горић. Садашња површина депоније износи око 7 ха. Лоцирана је 200 м од насеља, око 150 м од водотока реке Колубаре и око 2,5 км од центра града. Постојећа депонија је званично одлагалиште отпада за град Ваљево и о њој се стара Јавно комунално предузеће „Видрак“. На сметлишту у Ваљеу дозвољено је искључиво одлагање само оних врста отпада који не производе штетне ефекте на животну средину и који не представљају извор опасности по здравље људи.

У циљу имплементације предлога датих Стратегијом и локалним акционим плановима за управљање отпадом, учињене су активности на изградњи Регионалног центра за управљање отпадом у оквиру ког се предвиђа изградња Регионалне депоније у месту Каленић код Уба. Градови и општине Мачванског, Колубарског округа као и општине из региона града Београда (укупно 11) постигле су договор у циљу формирања заједничког Регионалног центра за управљање отпадом.

У циљу функционисања будуће Регионалне депоније „Каленић“, а у складу са локалним акционим планом управљања отпадом, град Ваљево је изградио Трансфер станицу и Рециклажни центар.

сакупљања отпада. Превоз отпада обавља се друмским транспортом.

Производња комуналног отпада износи око 1.3 kg/ст/дан, а структура отпада је следећа: pepeo 4%, храна 21%, стакло 4%, папир 3.5%, пластика 17%, остало 49.5%. Отпад се одлаже на градску депонију која већ има ограничене могућности и може се одлагати само комунални отпад. У Ваљеу су решени проблеми са управљањем опасним хемијским и медицинским отпадом, док одлагање кланичког отпада чека решавање.

2.5. Привреда

Ваљевску привреду карактерише пољопривредно-прехранбена производња, грађевинарство и графички сектор. Традиционално, на територији града Ваљева, развијен је приватни сектор, који се састоји од малих и средњих предузећа и самосталних занатских и трговинских радњи. У привредном сектору послује 1.070 предузећа од којих су 4 велика, 11 средњих и 1.055 малих. У овим предузећима је запослено 12.159 радника. У граду има 2.996 приватних предузетника, од чега је највећи број у области трговине 24.16% и прерађивачке производње 20.56%. У привредној структури, доминантно место има прерађивачки сектор (339), затим следи трговина (325), грађевинарство (80) и стручне, научне, иновационе и техничке делатности (72).

Основни локационо-развојни потенцијали за размештај сектора на подручју града су: традиционално развијен привредни сектор, већ изграђени производни и инфраструктурни капацитети, природне погодности за развој пољопривредне производње као сировинске основе за развој прехранбене производње, мрежа саобраћајница (путеви, железница), утврђене резерве неметала-кречњака, песка, каолина, техничког камена, итд.

2.5.1. Привредна структура

2.5.1.1. Метални и електро сектор

Ваљевску привреду карактерише, пре свега, металска и пољопривредно-прехранбена производња. Металски комплекс је био доминантан до деведесетих година, мада ни данас није мање значајан.

Главни подсектори металног и електросектора града Ваљева су металопрерађивачка делатност, машиноградња, производња саобраћајних средстава, електричних машина и апарата, са учешћем у укупном приходу Колубарског округа од 21%. У структури овог сектора (према величини предузећа) доминирају предузетници и мала предузећа.

Годинама, највећи извозници су привредна друштва металског сектора и електроиндустрије, и то: „Горење“, „Инос Балкан“, ХК „Крушик“, „Блист“, „Маркант“ и „Елби“. У периоду јануар-август 2014. године, „Горење“ је било четврти извозник у Републици Србији, са извозом од 120,4 милиона €.

Увозни производи који су у периоду 2005.-2012. године били доминантни, су машине и котлови са 66,9 милиона \$, гвожђе и челик са 9,8 милиона \$ и алуминијум и производи од алуминијума са 6,8 милиона \$.

Највећи увозници у овом сектору су „Горење“, „Урбан Техникс“ („Urban Technics“), „Твик ДИВ“, ХК „Крушик“, „Елби“ и „Блист“.

2.5.1.2. Текстилна производња

Производња одеће од текстила, коже и обуће представља значајну производну грану, како на нивоу Србије тако и на нивоу града Ваљева. Увозно је зависна, а извозно орјентисана, радно интезивна, са традицијом на европском и светском тржишту. Производња је организована у малим, средњим и великим предузећима.

У текстилној производњи и преради коже и обуће доминирају капацитети за производњу тканина (вискозне свиле, чарапа и конфекције). Ова грана чини 5% укупне индустријске производње Колубарског округа.

Водеће предузеће у робној размени из ове области јесте „Вали“ („Valy“). У структури извозних и увозних производа у 2012. години најзначајнији извозни производи су одећа и прибор са учешћем од 130,6 милиона \$, и извозом од 58,5 милиона €.

2.5.1.3. Грађевински сектор

Грађевински сектор је веома важан за функционисање привреде града. Он је повезан са великим бројем привредних делатности (више од 30), чије производе користи као средство за рад или материјал за изградњу и уградњу у грађевинске објекте.

Грађевински сектор града пратимо кроз извођење грађевинских радова-грађевинску оперативу, стамбену привреду и производњу грађевинског материјала.

Производња грађевинског материјала је заснована на бројним природним богатствима квалитетних пескова, кварцног песка, каолина, глине, гранита и камена. Сектор грађевинарства на подручју града Ваљева остварује извоз од 2 милиона \$.

Укупно, у грађевинском сектору града послује 80 предузећа, од чега 78 малих и 2 средња. Овај сектор привреде запошљава укупно 1.018 радника.

У оквиру грађевинског сектора је у 2012. години извезено производа у вредности од 14,4 милиона \$. За период 2005.- 2012. година у овом сектору је увезено производа за 45,6 милиона \$. Најзначајнији извозници и увозници из ове области су фирме „Аустротерм“ („Austrotherm“), „Четник“ и „Стирокоп“ („Stirocoop“).

2.5.1.4. Трговина и услуге

Трговина има незаменљиву улогу у процесу интегралне тржишне привреде како у Републици Србији, тако и у граду Ваљеву и његовој укупној привредној структури.

Домаћа трговинска делатност суочава се са великим изазовима, као што су повећана конкуренција на домаћем тржишту, концентрација и преузимање, увођење нових технологија, нови малопродајни формати, електронска трговина и глобализација. Ту су и нови облици пословања-директна продаја потрошачу, продаја на даљину, електронска трговина, као и нове комерцијалне услуге, презентација производа, савети, нове услуге плаћања и испоруке.

У таквим условима издвојиле су се домаће фирме као што су „Еуропром“ и „Жинаса“, и иностране „ИДЕА“ („IDEA“) и „Рода“. Укупно, на територији града, послује око 325 трговина са 1.608 запослених, која чини 34% укупног прихода Колубарског округа.

Услуге смештаја, исхране, административних, помоћних услужних и осталих услужних делатности обавља 65 предузећа, која запошљавају 274 радника.

Туризам и угоститељство располаже смештајним капацитетима у више од 128 објеката (хотела, мотела, одмаралишта), са укупно 2.665 кревета.

2.5.1.5. Пољопривреда

Коришћено пољопривредно земљиште (39.958 ha) обухвата 64% територије града и уз повољне климатске

услове може бити врло значајан ресурс, како града тако и ширег подручја. У прилог овој тврдњи је структура пољопривредних површина, која показује велику заступљеност воћњака и винограда (8,9%), ливада (10,6%) и пашњака (11,1%).

У последње време, уочљиво је интензивно раслојавање пољопривредних домаћинстава где се издвајају домаћинства која се постепено преоријентишу на интензивну и специјализовану производњу (воћарство: малина, купина, јабука, шљива; сточарство: фарме јунади и свиња; живинарство, као и постепени пораст производње рибе у рибњацима мале и средње величине).

У сектору пољопривреде, шумарства и рибарства послује 39 предузећа са 200 запослених. У 2012. години извезено је живих животиња у вредности од 9 милиона \$.

2.5.1.6. Прерада дрвета и шумарство

У Ваљеву је заступљена примарна прерада дрвета и виши степен финализације производње намештаја и елемената од намештаја, учествујући са око 7% у индустријској производњи Колубарског округа. У 2012. години је извезено намештаја у вредности од 5,9 милиона \$. Овде је углавном реч о извозу из мањих производних капацитета.

2.5.1.7. ИТ сектор

ИТ продукцију у Ваљеву чине дистрибутери рачунара и рачунарске опреме, као и произвођачи и дистрибутери рачунарских услуга и рачунарских програма. Број предузећа која се баве информационо-комуникационим технологијама се сваке године повећава. Највећи број предузећа ради у сектору израде софтвера, затим следе предузећа која се баве производњом рачунарских машина и предузећа која се баве телекомуникацијама. Производња рачунара се састоји у састављању рачунарских јединица од увезених компоненти и производње индустријских рачунара који служе за управљање и контролу процеса.

На територији коју покрива град Ваљево је у 2012. години у овом сектору пословало 29 предузећа са 74 запослена лица.

2.5.1.8. Прехрамбени сектор

У граду Ваљеву постоје бројни мали капацитети за прераду воћа и поврћа, производњу и прераду меса и млека, алкохолних пића и минералне воде, сточне хране, чајева и прераду дувана. Прехрамбени сектор Ваљева у 2012. години извезао је воћа у вредности 10,4 милиона \$.

2.5.1.9. Хемијска прерада

Хемијска прерада чини 3% у укупном производном сектору округа. Она обухвата производњу целулозних влакана, свиле, ђубрива, фармацеутских производа, средстава за заштиту биља, производа од пластике, грађевинског стиropора, ПВЦ столарије, амбалаже. Најзначајнији извозни производ од 2012. - 2014. године, у овој области, биле су пластичне масе, у просеку 14,5 милиона \$ годишње.

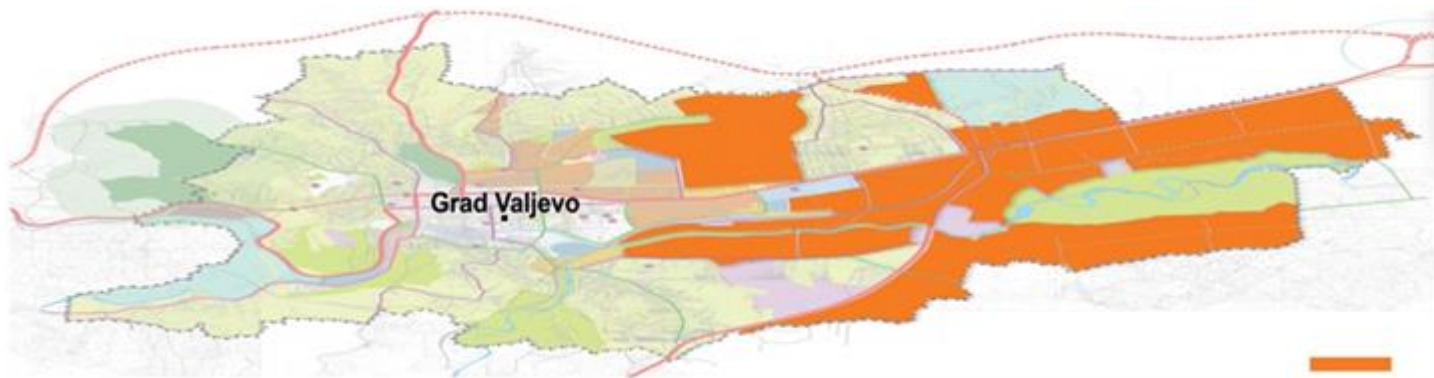
2.5.2. Индустијске зоне и паркови

ТАБЕЛА 8. СПИСАК ИНДУСТРИЈСКИХ ЗОНА И ПАРКОВА

Бр .	Назив локације	Површина (m ²)		Власништво (%)		Расположива комунална инфраструктура	Просечна цена (€/m ²)
		укупно	расположиво	приватно	јавно		
1.	Привредна зона	1.706.896	1.000.000 (процена)	80	20	Саобраћајни положај и приступачност у односу на мрежу друмских и железничких саобраћајница, могућност водоснабдевања и одвођења отпадних вода, могућност прикључка на електроенергетску и телекомуникациону мрежу, као и депоновања индустријског отпада.	/
1.	ИЗ „Ваљево” Комплекс „Стефил“	142.961	9.392 парцела 25.407,4 хала	/	100	Расположиви су прилазни пут, атмосферска канализација и електрична енергија. Могућност прикључка на водовод и канализацију.	Земљиште-6,79 Хале-90,41
2.	ИЗ „Крушик“	1.100.000	/	/	100	Расположиви су прилазни пут, атмосферска канализација, електрична енергија, прикључак на водовод и канализацију.	/

* Извор: Одсек за локални развој и привреду

У оквиру Индустијске зоне „Ваљево“ комплекса „Стефил“ послују предузећа: „Елби“, „АБЦ-тест“, „Самеди“, „Симил“, „Термосистем техника“, „Емко“, „Полиформ“, „Тик“, ...

2.5.2.1 Остале локације за инвестирање

Привредна зона „Белошевац“ је мешовите намене и налази се у југоисточном делу града Ваљева. Простире се на површини од око 60 ha. На простору ове зоне послују бројни привредни субјекти, „Valy“, „Стокопром“, „Блист“, „Меланж“ и „Рapid-продукт“.

ТАБЕЛА 9. ОСТАЛЕ РАСПОЛОЖИВЕ ЛОКАЦИЈЕ ЗА ИНВЕСТИЦИОНА УЛАГАЊА

Бр.	Назив локације	Власништво	Површина (m ²)	Намена површине	Остале информације
1.	Привредна зона „Белошевац”	Приватно	600.000	Мешовита	http://privreda.valjevo.rs/belosevac-pogup-u
2.	Појединачне приватне инвестиционе локације и објекти	Приватно	105.000	Мешовита	http://privreda.valjevo.rs/investicione-lokacije

* Извор: Одсек за локални развој и привреду

Појединачне приватне инвестиционе локације и објекти налазе се у мешовитим зонама града. На овим локацијама већ послује значајан број микро и малих предузећа, као и један мањи број средњих предузећа.

2.5.2.2 Индустриска зона „Стефил“

Град Ваљево ће у складу са усвојеним одлукама и планским документима у наредном периоду радити на ширењу постојеће Индустриске зоне „Стефил“ и развоју Привредне зоне, а у циљу привлачења домаћих и страних инвестиција и повећања броја запослених на територији града. Радови, односно активности и динамика ширења зоне дата је у Табели 1. *План капиталних инвестиција 2018.-2020. година*, у тачки 1. РАЗВОЈ ПРИВРЕДНЕ ЗОНЕ.

Иако за предметно подручје постоје планска документа, као што су Генерални урбанистички план Ваљева и План генерелне регулације „Привредна зона“, за исто неопходно је урадити и студију изводљивости која ће садржати детаљну анализу и сагледавање техничких, технолошких, тржишних, друштвено - економских, финансијских и других елемената, уз проверу испуњености, просторних, законских и осталих ограничења и ризика, као и анализу трошкова и користи.

Једна од најважнијих активности, а која ће омогућити даљи развој и ширење индустриске зоне јесте изградња нове саобраћајнице у дужини од 2,5 km, која ће се пружати кроз централни део привредне зоне правцем исток-запад и која ће повезати обилазни пут, постојећу индустриску зону „Стефил“, новокупљене парцеле у привредној зони и излаз на пут М-4, а што је и предвиђено Планом генералне регулације „Привредна зона“ Ваљево. Ова саобраћајница је планирана као пут првог реда за тешко саобраћајно оптерећење и са ширином коловоза од 7 m и обостраним тротоарима од по 3 m. Део ове саобраћајнице у дужини од 450 m је изграђен у 2017. години и то на потезу Индустриска зона „Стефил“ Трансфер станица. Ова саобраћајница ће бити усаглашена са планираним трасама и капацитетима инфраструктурних мрежа, а сходно стандардима комуналних предузећа која управљају инфраструктуром. Дуж ове саобраћајнице овим планом капиталних инвестиција предвиђена је изградња канализационе мреже којом би се простор Привредне зоне прикључио на главни колектор канализационе мреже.

Пре изградње саобраћајнице неопходно је урадити технички пројекат и план откупа земљишта.

Сл.1 Индустриска зона „Стефил“

Постојеће стање грађевинског земљишта у јавној својини у Индустијској зони „Стефил“ захтева уређивање у смислу уклањања објеката, санирања терена, изградње комуналне инфраструктуре, изградњу и уређење површина јавне намене, као и друге активности у функцији зоне.

Инфраструктурним опремањем и уређењем Индустијске зоне „Стефил“ и њеним ширењем на остале делове Привредне зоне, стварају се претпоставке за бржи привредни развој града Ваљева, омогућиће се постизање трајног решења пословног односно производног простора, уз анимирање будућих привредника за улагања.

Циљеви који се планирају остварити развојем индустијске зоне „Стефил“ и Привредне зоне шире су:

- подстицај развоја индустрије (реиндустијализација) у смислу обављања производње у индустријским гранама које више не функционишу и активирања нових индустријских грана као вид супституције за оне који се не могу обновити,
- увећање броја запослених у привреди,
- стимулисање оснивања компанија смањивањем капиталних трошкова и лакшег покретања производње,
- рационализација коришћења ресурса (простор, енергија, инфраструктура),
- повећање прихода граду,
- пораст извоза,

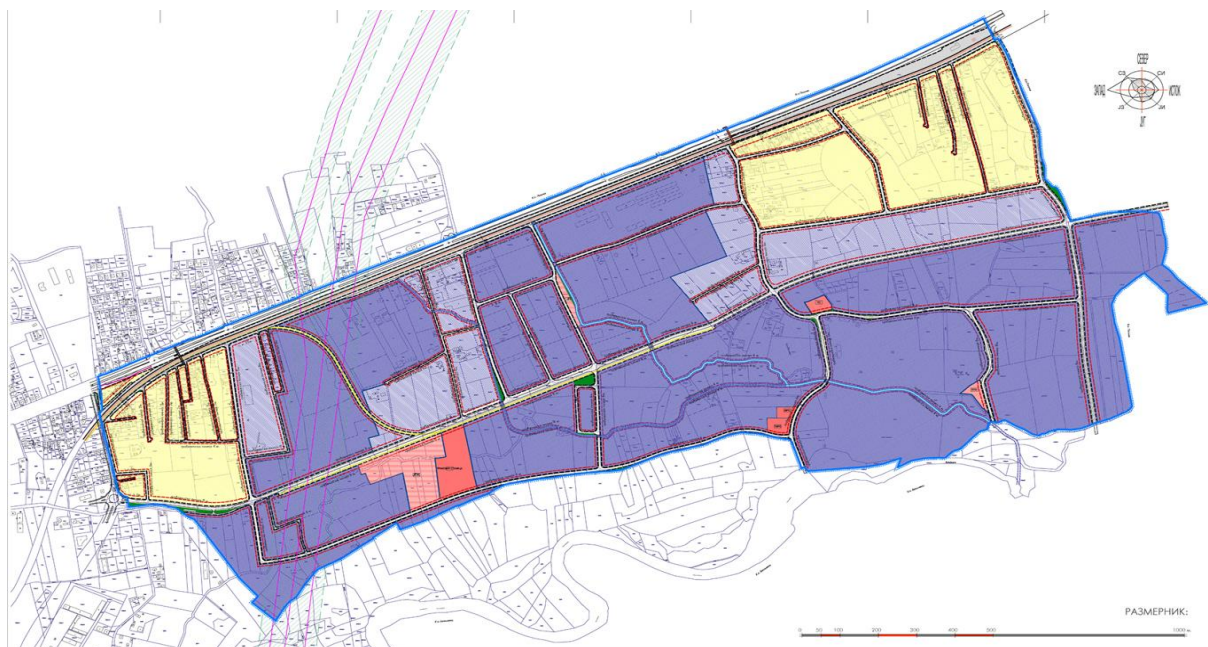
- ангажовање грађевинске оперативе у опремању зоне,
- као и планска инфраструктура прилагођена потребама индустрије.

Развојем Индустијске зоне „Стефил“ и њено ширење на простору Привредне зоне привредницима ће се омогућити несметан рад, коришћење заједничке инфраструктуре, повезивање производње и ширење активности, при чему корисник зоне има прилику да оствари користи као што су јефтиније пословање, доступност других кадрова који су запослени у зони, доступност различитих пословних услуга, доступност подршке града и других инструмената подршке, јефтинија и бесплатна промоција предузећа у оквиру промоције индустријске зоне.

За град тако формирана индустријска зона значиће поједностављење процедура и гаранцију спровођења зонирања и планирања развоја и заштите животне средине.

Око десет привредних субјеката са око 500 запослених данас послује у Индустијској зони „Стефил“, на земљишту и у објектима које је град Ваљево купио у поступку стечаја некадашњег друштвеног предузећа „Стефил компанија“.

Ограничавајући фактор за даље инвестирање у Индустијску зону „Стефил“ јесте да је највећи део површина зоне запоседнут. Из тог разлога је Град Ваљево у 2017. години прибавио нове парцеле укупне површине 20 ha и урадио план експропријације околног земљишта, као предуслов за откуп земљишта и изградњу главне саобраћајнице кроз Привредну зону.

Сл.2 План генералне регулације „Привредна зона“ / („Службени гласник града Ваљева“ број 6/15, свеска 2/

2.6 Туризам

Ваљевски крај обилује бројним, изузетно атрактивним елементима туристичке понуде. Повољан географски положај на важним магистралним путним правцима и близина потенцијалних емитивних тржишта, богатство културног наслеђа на релативно малом простору, уклопљеност културног богатства у туристички атрактивна природна подручја (клисура реке Градца, Јабланице, ваљевске планине), већи број манастира и мошти два свеца, велики број знаменитих личности пониклих са овог подручја, догађаји везани за националну историју, омогућили су да се Ваљево издвоји као аутентична туристичка дестинација. Као посебне целине издвајају се:

- Градски туристички центар Ваљево
- Дивчибаре, планинско-туристичко место
- Бранковина, културно-историјски комплекс
- Петница, спортско-рекреативни и научно-истраживачки центар
- Манастири (Лелић, Ђелије, Пустиња, Јовања, Грачаница)
- Природна добра (клисура реке Градац, строги природни резерват „Црна река“, Петничка пећина, итд.)

Географски положај, природни фактори, културно-историјско наслеђе, јасно говоре да ово подручје може да развија следећа туристичка кретања: планински туризам (Дивчибаре, Маљен, Повлен, Маглеш, Медведник, Јабланик), ескурзиони туризам (ђаци, ученици, студенти, пензионери...), културни (четири установе културе од националног значаја, музеји, галерије, споменици), верски (манастири, храмови и цркве), образовни (едукације, семинари, радионице), спортски и авантуристички (планинарење, бициклизам, параглајдинг, слободно пењање), манифестациони (Тешњарске вечери, Фестивал дуван чварака, Џез фестивал, Дани малине, Дани купине, Дани гљива, Повлен рели, Сабор на Повлену, Петровдански дани, Лековитим стазама ваљевских планина...), „циту брек“ туризам, астрономски туризам (Истраживачка станица „Петница“), ловни туризам, сеоски туризам.

Сеоски туризам се посебно издваја као потенцијал ваљевског краја. Природне вредности су представљене разноликошћу рељефа, повољном умерено-континенталном климом, бројним изворима и атрактивним речним долинама. Највећи туристички потенцијал имају ваљевске планине (Маљен, Маглеш, Повлен, Јабланик, Медведник) са туристичким центром Дивчибаре, клисура реке Градац, али и бројни извори и пећине (Петничка и Дегурићка).

Стицајем природних и историјских околности на овом тлу су се родили и живели свеци, кнежеви, владике, војсковође, велики песници и културни посленици, који су за собом оставили сјајна дела материјалне и духовне културе који данас представљају бисере у туристичкој понуди Србије. На овим просторима одиграли су се пресудни догађаји који су обележили историјске периоде у општој и националној историји. О томе сведоче Бранковина, Лелић, Пустуња, Ђелије, Тешњар, Кула Ненадовића и бројни споменици културе у самом граду, али и покретна културна добра представљена кроз музејске и галеријске поставке.

Бројне манифестације и разноврсни садржаји на малом простору, који дозвољавају комбиновање различитих елемената туристичке понуде прилагођене мањим групама туриста или појединаца, уз непосредност, отвореност, гостољубивост, срдачност локалног становништва, омогућују укључење домицилног становништва у туристичке токове.

Захваљујући повољним природним факторима, уз богатство културног наслеђа, Ваљево је аутентична и неизоставна дестинација у туристичкој понуди Србије.

2.6.1 Дивчибаре

Туристички центар Дивчибаре налази се на планини Маљен, 37 km јужно од Ваљева, а 117 km од Београда. Дивчибаре су најближе планинско туристичко место главном граду и Војводини. Близина великим центрима и потреба за новим садржајима, чини Дивчибаре веома конкурентном дестинацијом за инвестирање.

Блага клима и чист ваздух, фантастични видиковци, питоме ливаде, богатство биља и шумских плодова, пешачке и маунтинбајкинг стазе, хотели, одмаралишта, спортски терени, ски стазе – чине планински туристички центар Дивчибаре погодним местом за окрепљујући одмор.

Балнеоклиматолошки институт Србије 1963. године прогласио је Дивчибаре за „климатско лечилиште“, јер боравак на маљенској висоравни може повољно деловати на особе са астмом и бронхитисом, неуровегетативним поремећајима, као и за опоравак после акутних болести.

О лепотама и специфичностима Дивчибара говори и чињеница да је држава овде прогласила четири строга резервата природе: Црну реку, Чалачки поток, Забалац и Вражји вир.

Дивчибаре као најразвијенија туристичка дестинација ваљевског краја имају велике потенцијале за даљи развој породичног, децјег, спортског, активног и здравственог туризма.

Град Ваљево потенцијалним инвеститорима може понудити преко 50 хектара земље која је спремна за инвестирање за следеће намене: централни комерцијално-туристички садржаји (трговина, угоститељство, занатство, пословне и финансијске услуге, услужне делатности), хотели, одмаралишта, апартмански објекти, кампови, спортски комплекси и објекти, отворени терени за рекреацију и спорт итд.

3. Капиталне инвестиције

3.1 Процес дефинисања потреба

Имајући на уму да пројекти имају дугорочни утицај на стање и развој заједнице, они су пажљиво припремљени. Један од најпоузданијих извора којима је утврђена потреба за капиталним улагањима је стратешки план, Стратегија одрживог развоја. Разлог је тај што се у оквиру локалног развојног стратешког плана, у процесу дефинисања капиталних пројеката наглашавају следећа питања:

- Пројекција економског развоја
- Демографске карактеристике и очекивани трендови
- Планови коришћења општинског земљишта.

Ове компоненте, укључујући и Профил заједнице, су значајно утицале на израду Плана капиталних инвестиција из перспективе потреба грађана, као и способности да се те потребе задовоље. Од нивоа економског развоја (развоја нових индустрија, формирања нових предузећа, отварања нових радних места, пораста плата) зависи, на пример, потреба за развојем Индустријских зона у смислу изградње саобраћајница и инфраструктурног опремања индустријских зона, од локалних планских докумената зависе будуће потребе за улицама, уличном расветом, водоводном мрежом, и слично. У исто време, сви ови фактори дефинишу фискални капацитет локалне самоуправе. У том контексту, **План капиталних инвестиција** је у директној вези са локалним стратешким развојним плановима и један од кључних резултата стратешког плана је припремљена листа потенцијалних пројеката који би у будућности требало да се реализују.

Израда Плана капиталних инвестиција је кључни (почетни) део реализације стратешког процеса у коме су ресурси локалне самоуправе додељени за ове сврхе. Осим тога при процени потреба, коришћени су генерални урбанистички план, планови детаљне регулације ради идентификовања или измене ако је дати пројекат потребан, али није планиран у овим документима. Осим тога, преиспитане су и остале развојне студије и локални акциони планови.

План капиталних инвестиција усклађен је са важећим законским прописима (Законом о буџетском систему члан 54а, Закон о локалној самоуправи члан 20, Законом о планирању и изградњи) као и Уредбом о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката ("Службени гласник РС", број 63).

3.2 Утврђивање критеријума за одабир пројеката

У настојању да се идентификују пројекти за дужи временски период и да се планира њихова реализација, Комисија за израду Плана капиталних инвестиција се користила системским приступом. Наиме, утврђени су општи критеријуми за одабир пројеката, што гарантује рационалније и објективније доношење одлука.

Критеријуми за одабир пројеката:

Рб	Назив критеријума
1	Пројекат задовољава општи интерес – пројекат у служби целе локалне самоуправе и њених грађана
2.	Пројекат унапређује квалит живота грађана (водоснабдевање, канализација...)
3.	Стварање услова за развој културе
4	Пројекат повезан са предходним инвестицијама
5.	Средства обезбеђена за реализацију пројекта
6.	Пројекат непосредно доводи до увећања буџетских прихода
7.	Позитиван утицај на животну средину
8.	Позитиван утицај на развој привреде, пољопривреде и туризма
9.	Позитиван утицај на повећање запошљавања
10.	Пројекат усклађен са планским документима

На основу свега наведеног Комисија за израду Плана капиталних инвестиција определила се листу капиталних инвестиција по следећим областима:

- 1. РАЗВОЈ ПРИВРЕДНЕ ЗОНЕ**
- 2. УРБАНИЗАЦИЈА НАСЕЉА КОЛУБАРА**
- 3. ПРОГРАМ СМАЊЕЊА ГУБИТАКА У ГРАДСКОЈ МРЕЖИ ВОДОВОДА ВАЉЕВО**
- 4. РАЗВОЈ ДИВЧИБАРА**
- 5. СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ КУЛТУРЕ**
- 6. УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗВОЈА СЕЛА**

Листа капиталних инвестиција 2018 - 2020. године

Табела 10. Листа капиталних пројеката/ инвестиција 2018 - 2020. године

Ред. Бр.	Назив пројекта	Процењена инвестициона вредност	Извори финансирања			Пројекција реализације по фазама			Носилац реализац.
			кредит	буџет	остали извори	2018	2019	2020	
1.	РАЗВОЈ ПРИВРЕДНЕ ЗОНЕ								
1.1.	<i>Студије развоја Привредне зоне</i>								
1.1.1	Израда студије изводљивости / оправданости	1.500.000,00		1.500.000,00		1.500.000,00			Одељење за локални развој, привреду и комуналне послове
Укупно Студије развоја Привредне зоне		1.500.000,00		1.500.000,00		1.500.000,00			
1.2.	<i>Саобраћајница кроз привредну зону 2.5км</i>								
1.2.1	Изградња	91.000.000,00		41.000.000,00	50.000.000,00	91.000.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
1.2.2	Експропријација	30.000.000,00		30.000.000,00		30.000.000,00			Одељење за имовинске послове и општу управу
1.2.3	Пројектовање	4.000.000,00		4.000.000,00		4.000.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
Укупно Саобраћајница кроз Привредну зону		125.000.000,00		75.000.000,00	50.000.000,00	125.000.000,00			
1.3.	<i>Уређење ИЗ „Стефил“</i>								
1.3.1.	Извођење радова	5.000.000,00		5.000.000,00		5.000.000,00			Одељење за локални развој,

Ред. Бр.	Назив пројекта	Процењена инвестициона вредност	Извори финансирања			Пројекција реализације по фазама			Носилац реализац.
			кредит	буџет	остали извори	2018	2019	2020	
									привреду и комуналне послове
	Укупно Уређење ИЗ „Стефил“	5.000.000,00		5.000.000,00		5.000.000,00			
1.4.	Опремање нове парцеле								
1.4.1.	Извођење радова	50.000.000,00		25.000.000,00	25.000.000,00	50.000.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
	Укупно Опремање нове парцеле	50.000.000,00		25.000.000,00	25.000.000,00	50.000.000,00			
1.5.	Канализација уз саобраћајницу кроз Привредну зону								
1.5.1.	Извођење радова	20.000.000,00		20.000.000,00		20.000.000,00			Одељење за локални развој, привреду и комуналне послове
	Укупно Канализација уз саобраћајницу кроз Привредну зону	20.000.000,00		20.000.000,00		20.000.000,00			
1.6.	Кружни ток на обилазници								
1.6.1	Експропријација	5.000.000,00		5.000.000,00			5.000.000,00		Одељење за имовинске послове и општу управу
1.6.2	Изградња	20.000.000,00		15.000.000,00	5.000.000,00		20.000.000,00		Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
	Укупно Кружни ток	25.000.000,00		20.000.000,00	5.000.000,00		25.000.000,00		
1.7.	Прикључење саобраћајнице на М4								
1.7.1.	Експропријација	20.000.000,00		20.000.000,00			20.000.000,00		Одељење за имовинске послове и општу управу

Ред. Бр.	Назив пројекта	Процењена инвестициона вредност	Извори финансирања			Пројекција реализације по фазама			Носилац реализац.
			кредит	буџет	остали извори	2018	2019	2020	
1.7.2.	Пројектовање	2.000.000,00		2.000.000,00			2.000.000,00		Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
1.7.3.	Изградња	60.000.000,00		40.000.000,00	20.000.000,00			60.000.000,00	Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
Укупно Прикључење саобраћајнице на М4		82.000.000,00		62.000.000,00	20.000.000,00		22.000.000,00	60.000.000,00	
УКУПНО РАЗВОЈ ПРИВРЕДНЕ ЗОНЕ		308.500.000,00		208.500.000,00	100.000.000,00	201.500.000,00	47.000.000,00	60.000.000,00	
2.	УРБАНИЗАЦИЈА НАСЕЉА КОЛУБАРА								
2.1.	Студије Урбанизација насеља Колубара								
2.1.1.	Израда студије изводљивости / оправданости	1.500.000,00		1.500.000,00		1.500.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
Укупно Студије Урбанизација насеља Колубара		1.500.000,00		1.500.000,00		1.500.000,00			
2.2.	Улица од М. Обрадовића до Обилазнице								
2.2.1.	Пројектовање	2.000.000,00		2.000.000,00		2.000.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
2.2.2.	Експропријација	40.000.000,00		40.000.000,00		40.000.000,00			Одељење за имовинске послове и општу управу
2.2.3.	Изградња улице	140.000.000,00		100.000.000,00	40.000.000,00	140.000.000,00			Одељење за грађевинско

Ред. Бр.	Назив пројекта	Процењена инвестициона вредност	Извори финансирања			Пројекција реализације по фазама			Носилац реализац.
			кредит	буџет	остали извори	2018	2019	2020	
	ГУБИТАКА У ГРАДСКОЈ МРЕЖИ ВОДОВОДА ВАЉЕВО								
3.1.	<i>Замена оштећених цеви, замена прикључака,...</i>								
3.1.1.	Пројектовање	300.000,00		300.000,00		300.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру ЈКП „Водовод-Ваљево“
3.1.2.	Извођење радова	60.000.000,00		60.000.000,00		20.000.000,00	20.000.000,00	20.000.000,00	Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру ЈКП „Водовод-Ваљево“
	Укупно Замена оштећених цеви, замена прикључака,...	60.300.000,00		60.300.000,00		20.300.000,00	20.000.000,00	20.000.000,00	
	УКУПНО ПРОГРАМ СМАЊЕЊА ГУБИТАКА У ГРАДСКОЈ МРЕЖИ ВОДОВОДА „ВАЉЕВО“	60.300.000,00		60.300.000,00		20.300.000,00	20.000.000,00	20.000.000,00	
4.	РАЗВОЈ ДИВЧИБАРА								
4.1.	<i>Постројење за прераду отпадне воде</i>								
4.1.1.	Израда економске студије исплативости технологије прераде отпадних вода - Дивчибаре	1.500.000,00		1.500.000,00		1.500.000,00			Одељење за грађевинско земљиште и инфраструктуру
4.1.1.	Пројектовање	1.500.000,00		1.500.000,00		1.500.000,00			Одељење за грађевинско

Ред. Бр.	Назив пројекта	Процењена инвестициона вредност	Извори финансирања			Пројекција реализације по фазама			Носилац реализац.
			кредит	буџет	остали извори	2018	2019	2020	
6.1.1.	Израда пројектно - техничке документације за наводњавање Стубо - Колубара	20.000.000,00		20.000.000,00		20.000.000,00			Одељење за локални развој, привреду и комуналне послове ЈП за управљање и коришћење регионалног вишенаменског хидросистема Стубо – Ровни „Колубара“
Укупно Наводњавање подручја акумулације Ровни		20.000.000,00		20.000.000,00		20.000.000,00			
УКУПНО УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗВОЈА СЕЛА		20.000.000,00		20.000.000,00		20.000.000,00			
УКУПНО ПЛАН КАПИТАЛНИХ ИНВЕСТИЦИЈА		929.800.000,00		689.800.000,00	240.000.000,00	564.800.000,00	155.000.000,00	210.000.000,00	

План је подложен изменама у току године, а најмање једанпут годишње и то у поступку утврђивања буџета града Ваљева за наредну годину. Изузетно може се изменити и у случају доношења односно измене закона или других прописа којима се уређују изворни приходи јединице локалне самоуправе.